

Таким чином, засоби образності та риторичні фігури в анонс-текстах ток-шоу містять семантично ємну інформацію, що за своїм змістом перевершує форму. Висловлювання завдяки високій семантичній компресії, з одного боку, є універсальними, а з іншого – незвичайними і тим самим привабливими для телеглядача, що привертає його високу увагу та спонукає до перегляду ток-шоу.

Проаналізувавши певну кількість анонс-текстів, констатуємо, що семантична компресія – достатньо сформована система дискурсивних прийомів сучасного телевізійного мовлення, яка продовжує розвиватися. У виборі мовних засобів, за допомогою яких здійснюється телевізійна комунікація, велику роль відіграє їх економність, що дозволяє вмістити в коротку, лаконічну форму ємний зміст.

Функціонування компресії є характерним для всіх без винятку рівнів мовної системи. Саме це визначає перспективність подальших досліджень цього універсального явища, що яскраво характеризує стан сучасної німецької мови [6, с. 234]. У телевізійному тексті компресія дозволяє автору «згорнути» інформацію, актуалізуючи різні стилістичні значення, кодуючи емоційно-експресивні складові, «граючи» полісемією тощо.

Стислість, ємність, універсальність сучасного телевізійного анонсу плідно позначаються на обсязі тексту і співвідносяться з тенденціями не лише телевізійного дискурсу, а й спілкування всіх сфер сучасного суспільства, де цінується чіткість, інформативність і лаконічність.

Література:

1. Валгина Н. С. Семиотические и коммуникативные способы компрессии информации в тексте // Теория текста [Электронный ресурс] / Нина Сергеевна Валгина. – М. : Логос, 2003. – Режим доступа : <http://evartist.narod.ru/text14/01.htm>
2. Ворожцова И. Б. Культура общения в речевом взаимодействии / Ирина Борисовна Ворожцова. – Ижевск : УдГУ, 2007. – 171 с.
3. Камінський Ю. І. Комплементарна єдність компресії та декомпресії в межах закону мовної економії / Ю. І. Камінський // Вісн. СумДУ / відп. ред. О. А. Дубасенюк. – Суми : Вид-во СумДУ, 2007. – №1. – С. 109–112.
4. Молодыченко А. В. Семантическая компрессия в современном публицистическом заголовке [Электронный ресурс] / А. В. Молодыченко. – Режим доступа : http://www.rusnauka.com/17_AND_2011/Philologia/7_89567.doc.htm
5. Панченко Е. И. Семантическая компрессия как средство манипулирования // Наукові записки Луганського національного університету: зб. наук. праць [Норми та парадокси свідомості й мислення] / Олена Іванівна Панченко. – Луганськ : Альма-матер, 2006. – Філологічні науки. – С. 221–224. – (Вип. 6).
6. Bischof N. Struktur und Bedeutung / Norbert Bischof. – Huber, 1998 – 450 S.
7. Blumenthal P. Semantische Dichte / Peter Blumenthal. – Tübingen : Max Niemeyer, 1983. – 140 S.
8. Bußmann H. Lexikon der Sprachwissenschaft / Hadumod Bußmann. – 3. aktual. u. erw. Aufl. – Stuttgart : Kröner, 2002. – 783 S.
9. Fleischer W. Stilistik der deutschen Gegenwartssprache / Wolfgang Fleischer, Georg Michel, Günter Starke. – Frankfurt am Main : Peter Lang, 1993. – 400 S.
10. Moennighoff B. Stilistik / Burkhard Moennighoff. – St. : Reclam, 2009. – 114 S.
11. Ottmers C. Rhetorik / Clemens Ottmers. – St.: Weimar : Metzler, 1996. – 255 S.
12. Portal für Werbeforscher: Publikationen [Электронный ресурс]: Werbung und Werbesprache. Fallstudie / J. T. Schulz, 20.05.2003. – 5 S. – Режим доступа : <http://www.liniepur.de/neu/werbespr/db70.html>
13. Riesel E. Deutsche Stilistik / Evgenija Iosifowna Schendels, Elisa Genrichowna Riesel. – М. : Hochschule, 1975. – 315 S.
14. Ueding G. Grundriß der Rhetorik: Geschichte, Technik, Methode / Gert Ueding. – 3., überarb. und erw. Aufl. – Stuttgart; Weimar : Metzler, 1994. – 420 S.

УДК 81'42

М. П. Ділай,

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

ПРАГМАТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МЕТАФОРИЧНИХ ВИСЛОВЛЕНЬ У РІЗДВЯНИХ ПОСЛАННЯХ ГЛАВ ХРИСТІЯНСЬКИХ ЦЕРКОВ

У статті проаналізовано прагматичні смисли метафоричних висловлень у текстах Різдвяних послань глав християнських церков з метою виявити та порівняти комунікативні наміри мовців, а також особливості структурування, оцінки та пояснення дієвості різними християнськими гілками.

Ключові слова: метафора, прагматичні смисли, імплікатура, релігійний дискурс.

В статье проанализированы прагматические смыслы метафорических высказываний в текстах Рождественских посланий глав христианских церквей с целью установления коммуникативных намерений, а также особенностей структурирования, оценки и разъяснения действительности разными христианскими ветвями.

Ключевые слова: метафора, прагматические смыслы, импликатура, религиозный дискурс.

The article seeks to understand recent pragmatic discussions in metaphor research in the context of religious discourse studies. In particular, it focuses upon the analysis of metaphor functioning in the texts of Christmas greetings of the Heads of Christian churches, specifically, the Ukrainian Orthodox Church (Kyiv Patriarchate), the Ukrainian Greek-Catholic Church, the Roman Catholic Church, the Anglican Church and the Russian Orthodox Church.

Metaphor is viewed as a pragmatically significant text content component. It is a source of implicit information which can be elicited from the context and general conditions of effective communication, taking into account rules and maxims of communication. Implicature of metaphoric utterances lies in the use of definite nominal means with reference to other referents. On the mental level such nominal transference is preceded by convergence of the features of two concepts. Pragmatic interpretation of metaphoric utterances is based on the literal explicit meanings of the utterances, which evoke particular associations. Therefore, metaphor can be intentionally employed in religious discourse in order to lead addressee to the desired conclusions, form not only specific religious outlook, but in general affect perception of reality and behavior of people. The contrastive study of metaphor use in the texts of Christmas greetings of the Heads of Christian churches enables identifying and comparing communicative intentions of the speakers and sheds light upon the distinctive features of structuring, evaluation and interpretation of reality by the Christian communities.

Key words: metaphor, pragmatic meaning, implicature, religious discourse.

У межах сучасних лінгвістичних досліджень актуальним є вивчення особливостей функціонування мови у різних типах спілкування. Незважаючи на значну кількість розвідок присвячених релігійному дискурсу, мало уваги приділя-

ли порівняльному аналізу прагматично навантажених мовних засобів, які використовуються у конфесійних різновидах релігійному дискурсу. Предметом аналізу у цій статті є прагматичні особливості метафоричних висловлень у Різдвяних посланнях глав християнських церков, зокрема Української православної церкви Київського патріархату (УПЦ КП) Святішого Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета [1], Української греко-католицької церкви (УГКЦ) Верховного архієпископа Києво-Галицького Святослава Шевчука [2], Російської православної церкви (РПЦ) Патріарха Московського і всієї Русі Кирила [3], Римо-католицької церкви (РКЦ) Папи Римського Франциска [5] та Англійської церкви (АЦ) Архієпископа Кентерберійського Джастина Порталь Вельбі [4].

Мета статті – проаналізувати прагматичні смисли метафоричних висловлень у текстах Різдвяних послань, що дозволяє з'ясувати та зіставити комунікативні наміри мовців, їхні погляди та ціннісну систему координат. Дослідження метафоричного репертуару Різдвяних послань глав християнських церков дає змогу розкрити спільне і відмінне у структуруванні, оцінці та поясненні дійсності цими християнськими конфесіями. Вважаємо доречним застосувати висловлення А.М. Баранова «Скажи мені, яку метафору ти використовуєш, і я скажу хто ти» [1] і щодо досліджень релігійного дискурсу і його типів.

У численних теоріях метафори прямо чи непрямо співвідносяться два об'єкти як різні референти на основі уподібнення, порівняння, аналогії тощо. Співвідносяться як два фізичні об'єкти, так і дві ментальні сутності, які їх відображають [8, с. 165]. Відповідно до когнітивного підходу метафоричні відношення виникають на ментальному рівні. Дж. Лакофф розглядає метафору як основну ментальну операцію, механізм мислення та побудови концептуальної системи [10].

Мовленневоактивний підхід до метафори (Дж. Серль, Г. П. Грайс, С. Левін, І. П. Сусов) ґрунтується на співвіднесенні прямих і непрямих ілюкутивних актів. Співвідноситься те, що висловлюється і те, що має на увазі мовець, тобто експлікатура та імплікатура [8, с. 165]. Метафоричні висловлення трактують як аномальні. Г. П. Грайс [9, с. 46], С. Левінсон [11] вказують про порушення у них максими Якості Принципу Кооперації (внесок учасників комунікації, відповідно до цілі та наряду, має бути правдивим, тобто не кажи те, що вважаєш неправдою; не кажи те, що не має доказів). Імплікатура, яка породжується в метафоричному висловленні, ґрунтується на використанні певного мовного номінативного засобу (як елементарної, так і предикативної номінації) стосовно іншого референта [8; 11]. У ментальній сфері такому перенесенню найменування передують зближення ознак двох концептів, у результаті чого формується метафорична імплікатура спілкування. Вторинне (згідно з Дж. Серлем) значення встановлюється завдяки мовній компетенції. Розуміння первинного значення метафоричного висловлення потребує прагматичної компетенції, тобто врахування учасниками комунікації спільних фонових знань, ситуації спілкування, правил та максимум спілкування.

Приклади з іменниками, які використовуються у Різдвяних посланнях для метафоричного називання (іменники, які вживаються метафорично підкреслені): *God – любов [1], Творець [2], Творець [3]; Христос – Saviour, Light, Lord [4], Salvatore, Signore [5], Спаситель [1;2], Спаситель [3], Визволитель [2]*. Приклади метафоричного використання означальних слів (дієслів і прикметників): *...затмарився людський розум і серце стало жорстоким; З великою радістю і духовним піднесенням святкує Церква Христова Різдво Господа нашого Ісуса Христа [1]. Радіє цього дня небо і земля, радіє весь людський рід; Цими словами благовісника з небес Христова Церква звіщає спасенню новину [2]. ... молитвенно желаю, чтобы мы все исполнились духовной радостью от совместного участия в этом великом торжестве и насладились пиром веры [3]. Christian communities have been uprooted from the places that they have dwelt since within living memory of the time of Jesus [4]....lo Spirito Santo illumini oggi i nostri cuori...;...cuori di tanti uomini e donne immersi nella mondanità e nell'indifferenza [5].*

Дж. Серль ілюструє відмінність метафоричних висловлень від буквальних за допомогою перифрази. Загальне уявлення про значення метафоричного висловлення: мовець вимовляє твердження типу S є P, маючи на увазі метафорично, що S є R. Висловлення S є R це імплікатура [7]. В основі прагматичної інтерпретації значення метафоричного висловлення мовця лежить буквально значення висловлення (експлікатура), яке окреслює низку асоціативних комплексів. Вибудовуючи певні асоціативні зв'язки метафора непомітно впливає на адресата, нав'язує певний тип сприйняття об'єкта і спосіб поведінки. Здатність метафори впливати на свідомість реципієнта, реалізуючи функцію емоційно-образного впливу у різних комунікативних ситуаціях відзначають зокрема А. М. Баранов, Ю. М. Караулов [1], І. М. Кобозьєва [2], О. О. Опарина [4], І. М. Рудик [6], Дж. Лакофф [10]. Метафора відіграє роль подразника уваги, «стимулятора наочно-образного мислення» [6, с. 280]. Метафора створює яскраві образи та за своєю природою є лаконічною. Використання метафор слугує способом виразити все, сказавши небагато, тонко впливати на настрої людей. Образи мають здатність не лише відображати одичне, конкретне, але й виконують узагальнюючу функцію, зараховуючи часткові якості до числа типових, загальних [5]. Відповідно, можна стверджувати, що використання метафори розраховане на реалізацію функції узагальнення та формування в адресата конкретних, задалегідь визначених суджень.

В усіх проаналізованих Різдвяних посланнях домінують метафори, які викликають образ Господа як Спасителя світу, який приходить і перемагає смуток, темряву, зло, війну (УГКЦ), звільняє від страждань та долає смерть, примиряє (УПЦ КП), дає надію світу (АЦ), рятує кожну людину і кожен народ (РКЦ), дарує порятунок усім народам завжди (РПЦ): *Як у цю різдвяну ніч радість перемагає смуток, а небесне світло – темряву, так нехай у своєму Різдіви наш Спаситель сповнить нас силою звияги добра над злом, правди над неправдою, і небесний мир хай здолає війну [2]. Син Божий зійшов на землю ... щоб визволити нас від гріха і від смерті, щоб ми не страждали вічно, щоб подолати смерть ... примирив людей з Богом [1].... we rejoice at the presence of Christ, the promised Saviour, and the hope that he brings to the world; He comes as the unique Saviour for the world...[4].Sì, fratelli, Gesù è la salvezza per ogni persona e per ogni popolo![5]Праздник Рождества Христова говорит нам о самом главном: мы призваны научиться любить Бога и служить Ему, нашему Спасителю, Тому, Кто даровал это спасение всем народам и на все времена [3].*

З метою зміцнити відчуття єдності всіх вірних та приналежності до релігійної громади при звертанні до вірних використовується метафора, яка відображає сімейні відносини: *fratelli e sorelle [5], браття і сестри [1], браття и сестры [3]*. У такий спосіб у свідомості людей конструюються образи свого по відношенню до релігійних вірувань, досягається ефект самоідентифікації вірних.

У Різдвяному посланні Архієпископа АЦ за допомогою метафори формується образ Христа як світла і спільного для усіх християн джерела сили і надії на те, щоб справитися у світі сповненому проблем: *Christ our Light is our common source of strength and hope. I pray for a renewed and united spirit among all Christians to follow even more closely our Lord Jesus Christ, to bring this light to our troubled and tough world.* Таким чином, мовець імпліцитно спонукає до єднання у вірі усіх християн для спасіння.

У Різдвяних посланнях метафора спрямована не лише на розтлумачення релігійних сутностей, а й на формування ставлення до суспільно-політичних подій. У метафоричному висловленні Верховного архієпископа Києво-Галицького

Святослава Шевчука завдяки асоціативним зв'язкам, які породжують метафори (*Світло – Темрява, перемога, звернути на стежку підпорядкування*), формується схвальне ставлення та заохочення до боротьби українського народу за свою волю: *Великим був і страх, що його відчула Темрява, бачачи, що наш порив до Світла може бути переможним. І Темрява наслала на нас біль і кров, каліцтво і навіть смерть, щоб люди жахнулися тим стражданням і звернули на давню стежку мовчазного та беззаперечного підпорядкування [2]; Тому нам'ятаймо, що зневіра, розчарування, мстиве прагнення покататися з тими, хто не здійснив наших очікувань, – це інструменти, якими Темрява найефективніше відновлює свої втрачені позиції. Не помагаймо їй зруйнувати наші шанси! [2].*

Патріарх Московський і всієї Русі Кирило розгортає метафору сімейних відносин з метою закріпити ідею нерозривного зв'язку Росії з Україною. Формування образу єдиної православної сім'ї плавно переходить у створення образу єдиної сім'ї Русі, народи якої історично становлять одне ціле (*братських народів, наследников*): *Именно ему мы обязаны тем, что являемся носителями высокого христианского звания и в совокупности составляем единую семью православных братских народов исторической Руси. Так было, и есть, и будет. И никакие временные тревожения и испытания, никакие внешние силы не смогут расторгнуть эти многовековые духовные и культурные связи наследников киевской крещальной купели [3].*

Папа Римський Франциск у своєму Різдвяному зверненні за допомогою метафоричного висловлення привертає увагу до вбивств та страждань безневинних дітей і непрямо винить у цьому багатьох сучасних правителів, порівнюючи їх з Іродом: *Ancora oggi il loro [i bambini oggi uccisi, maltrattati e massacrati] silenzio impotente grida sotto la spada di tanti Erode. Sopra il loro sangue campeggia oggi l'ombra degli attuali Erode [5].*

Особливістю метафоризації у проаналізованих Різдвяних посланнях є те, що метафора часто отримує певне роз'яснення, мовець розкриває її смисл для віруючих, не просто спрямовує їхні роздуми у певному руслі, а закладає конкретне бачення. Наприклад, у Різдвяному посланні глави УГКЦ метафора *увійти в Божу присутність і зустріти новонародженого Христа* слугує визначенням різдвяного таїнства і означає бути поруч з нужденними: *Бо ж різдвяне таїнство – це здатність увійти в Божу присутність і зустріти новонародженого Христа через вміння бути поруч: бути поруч із тим, хто немічний і беззахисний, хто терпить від холоду та браку найнеобхіднішого [2].* У цьому ж Різдвяному посланні вжита метафора *вийти на шлях цивілізованого розвитку й гідного життя* роз'яснюється через тлумачення ще одного метафоричного висловлення *зодягнутися в іншу – Божу – людину: Наше найбільше завдання на 2015 рік – це вийти на шлях цивілізованого розвитку й гідного життя. Для цього ми всі мусимо зодягнутися в іншу – Божу – людину, тобто зректися негідних компромісів з лукавим. Це завдання стосується кожного з нас – навіть того, хто вважає себе найменшим у цьому світі. Завдання змістити свою життєву позицію в бік добра має також великий громадянський сенс, бо коли зміниться українка та українець – зміниться і вся наша країна [2].*

Патріарх Київський і всієї Русі-України Філарет тлумачить спасіння та шлях до кращого майбутнього через покаяння людей: *Якщо ми віримо, що з нами Бог, і сповідуємо народження Сина Божого у Вифлеємі для спасіння роду людського від усякого зла, від гріха і смерті, то невже Він не приведе нас до кращого майбутнього?! Нам треба для цього покаятися в гріхах і беззаконнях і бути справжніми християнами [1].* Розкриваючи значення метафоричного вислову *відродження духовності* вірних закликає до любові та жертвості: *А ознаки відродження духовності в народі ми бачимо в любові до України і в жертовності народу. Це – ознака любові до ближніх. Церква закликає всіх християн, всіх людей доброї волі робити все можливе для відродження і для миру в усьому світі [1].*

У Різдвяному посланні глави РПЦ роз'яснюється як змінити віруючим життя на краще, для цього тлумачиться зміст метафори *путь восхождения*: *Церковь же от имени Бога... призывает всякого земнородного уверовать и измениться к лучшему. Она предлагает путь восхождения: от богоискательства – к Богопознанию, от Богопознания – к Богообщению, от Богообщения – к Богоуподоблению [3].*

Ефективність метафоричного висловлення підвищується наявністю у ньому інших риторичних засобів. Наприклад, у посланні глави УГКЦ розгортається метафора *у зоні АТО* та використовується гіперболізація (*ми всі*), порівнянням (*подібно до пастирів*): *В якомусь сенсі ми всі сьогодні в зоні ризику, у зоні АТО. Подібно до пастирів, які на місці випасання свого стада почули спів ангелів на небі і прийняли звістку про народження Спасителя, так і кожен з нас має своє місце духовного чування, свій «блокост», що на ньому повинен здійснити власну християнську і громадянську місію [2].* У Різдвяному посланні глави УПЦ КП метафора ускладнена епітетом: *...що любов – це те дорожнє багатство, яке піде з нами у вічність.* У посланні Архiepіскопа АЦ ефективність метафори посилюється також епітетом: *During this season, let also the humility of the child Jesus draw us afresh into humble love into one another, a willingness to die to our preferences and [4].*

Отже, в результаті проведеного дослідження виявлено, що метафора є прагматично важливим змістовим компонентом текстів Різдвяних послань глав християнських церков. Метафоричні висловлення є джерелом імпліцитної інформації, яка виводяться із контексту, впливає із загальних умов успішної комунікації, беручи до уваги правила та максими мовленнєвого спілкування, і свідомо використовуються із метою спрямувати вірних на певні висновки, сформувати не лише релігійне бачення дійсності, але й загалом вплинути на сприйняття дійсності та поведінку людей.

Література:

1. Баранов А. Н. Русская политическая метафора : материалы к словарю / А. Н. Баранов, Ю. Н. Караулов. – М. : Ин-т Рус. Яз. АН СССР, 1991. – 193 с.
2. Кобозева И. М. Лингво-прагматический аспект анализа языка СМИ [Электронный ресурс] / И. М. Кобозева // Язык СМИ как объект междисциплинарного исследования / [отв. Ред. М. Н. Володина]. – М., 2003. – Режим доступа : http://evartist.narod.ru/text12/08.htm#3_04.
3. Левин С. Р. Прагматическое отклонение метафоры / С. Р. Левин // Теория метафоры. – М., 1990. – С. 342–357.
4. Опарина Е. А. Исследование метафоры в последней трети XX века / Е. А. Опарина // Лингвистические исследования в конце XX века : сб. обзоров. – М. : ИНИОН, 2000. – С. 152–169.
5. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии [Электронный ресурс] / С. Л. Рубинштейн – [4-е изд.]. – СПб. : Питер, 1998. – 705 с. – Режим доступа : <http://azps.ru/hrest/28/33757.html>.
6. Рудик И. Н. Манипулятивный потенциал метафор в политической коммуникации / И. Н. Рудик // Уч. зап. Тавр. нац. у-та им. В. И. Вернадского. – Симферополь, 2010. – Т. 23(62). – № 2. – Ч. 2. – С. 280–285.
7. Серль Дж. Метафора / Дж. Серль // Теория метафоры. – М., 1990. – С. 307–341.
8. Сусов И. П. Лингвистическая прагматика [Электронный ресурс] / Иван Павлович Сусов. – Режим доступа : <http://homepages.Tversu.ru/~ips/Pragmj.html>.
9. Grice H. P. Logic and conversation / Herbert Paul Grice // Syntax and Semantics, III : Speech Acts. – New York : Academic Press 41–58 : 46.

10. Lakoff G. *Metaphors we Live by* / George Lakoff, Mark Johnson. – Chicago : University of Chicago Press, 1980. – 242 p.
 11. Levinson S.C. *Pragmatics* / Stephen C. Levinson. – Cambridge, 1985. – 420 p.

Список джерел ілюстративного матеріалу

1. Різдвяне Послання Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cerkva.info/uk/patroslannia/6001-rizdvo-2014.html>.
2. Різдвяне Послання глави УГКЦ Святослава Шевчука [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://wz.lviv.ua/blogs/svjatoslav_shevchuk/129877.
3. Рождественское послание Святейшего Патриарха Московского и всея Руси Кирилла [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://patriarchia.ru/db/text/3897310.html>.
4. Archbishop Justin's ecumenical Christmas greeting [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archbishopofcanterbury.org/articles/php/5468/archbishop-justins-ecumenical-christmas-greeting>.
5. Messaggio di Natale e Benedizione Urbi et Orbi [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://papafrancesco.net>.

УДК 81'373.611

Л. Довбня,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», м. Переяслав-Хмельницький

ІННОВАЦІЙНА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ЛЕКСИКА УКРАЇНИ: СЕМАНТИКО-СЛОВОВІРНА МОТИВАЦІЯ

У статті аналізуються нові лексичні одиниці, що ввійшли до складу української та російської мов у період Революції Гідності на українському Майдані, а також розглядаються словотвірні процеси, що призвели до їх появи. Вказується, що найбільш продуктивними й регулярними є морфологічний і лексико-семантичний способи творення нових слів.

Ключові слова: лексика, словотвір, морфологічний спосіб творення слів, лексико-семантичний словотвір, мотивація.

В статье анализируются новые лексические единицы, вошедшие в состав украинского и русского языков в период Революции Достоинства на украинском Майдане, а также рассматриваются словообразовательные процессы, приведшие к их появлению. Указывается, что наиболее продуктивными и регулярными являются морфологический и лексико-семантический способы образования новых слов.

Ключевые слова: лексика, словообразование, морфологический способ образования слов, лексико-семантическое словообразование, мотивация.

The article analyzes the new lexical items, which entered the Ukrainian and Russian languages during the Revolution of Dignity on Ukrainian Maidan, as well as considers word-formative processes that led to their emergence. It is indicated that the most productive and regular methods of forming new words are morphological, lexical and semantic ones.

Key words: vocabulary, word-formation, morphological method of derivation, lexical and semantic derivation, motivation.

Постановка проблеми. Інформація про політичні події, що охопили Україну у 2013–2014 рр., відома у всьому світі. Нові факти й суспільні явища знайшли своє відображення в українській і російській мовах, які активно функціонують в Україні. Традиційно екстралінгвістичні фактори в першу чергу були зафіксовані в лексичних системах зазначених мов. Як будь-яке суспільне явище, вони вимагають усебічного аналізу, у т. ч. й лінгвістичного.

Наукова новизна. У статті здійснено спробу опису нових лексем і раніше наявних у мові одиниць, які внаслідок актуалізації стали вживатися у трансформованому значенні і протягом останнього року ввійшли в життя українського суспільства, а також проаналізовано способи їх творення.

Продуктивні словотвірні процеси, що мають місце в українській і російській мовах, докладно описані в лінгвістичній літературі (праці В.І. Ковалика [2; 4], І.Т. Яценка [6], К.Г. Городенської [1], Н.Ф. Клименко [3], А.М. Нелюби [5] та ін.). У дослідженнях зазначених авторів представлено питання теорії і практики словотвірних процесів, висвітлено продуктивні моделі появи нових лексем, окреслено словотвірні тенденції тощо. Однак теорія словотвору завжди відстає від практики, оскільки в суспільному житті з'являються нові реалії, які потребують називання, і мова продуктивно враховує потреби соціуму, усуваючи лакуни, що утворилися. У періоди соціальної активності входить в обіг велика кількість нових слів, необхідних для передачі процесів, які відбуваються в суспільстві. Таке явище спостерігалось і під час Революції Гідності на київському Майдані. У цей період виникли нові лексеми або ж зазнали переосмислення існуючі раніше. Вони ще не були описані мовознавцями з погляду словотвірної мотивації. Ця стаття є першою спробою систематизувати такі лексичні новотвори.

Мета дослідження – простежити процес появи нових слів у період Революції Гідності на Майдані в Києві та проаналізувати способи їх творення.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що в українській і російській мовах домінуючими є такі дериваційні шляхи появи нових слів, як морфологічний, лексико-семантичний, лексико-синтаксичний і морфолого-синтаксичний. У той же час необхідно зазначити, що найбільш функціонально активним є морфологічний словотвір, зокрема, складання слів, основ та інших структурних частин слів, афіксація; за ним слідує лексико-семантичний спосіб творення нових слів. Крім того, досить активними є семантичні процеси, які призводять не до появи нових слів, а до відокремлення від основних значень нових семем або їх відтінків. Також необхідно вказати, що під час словотворення мають місце комбіновані процеси, які охоплюють спільну дію морфологічного й неморфологічного (лексико-семантичного) способів.

Вважаємо за доцільне розпочати опис із лексем, які отримали розвиток унаслідок семантичних трансформацій, оскільки багато з них є твірними для утворення нових (часто – складних) слів. Насамперед проаналізуємо слова *Майдан* і *мітушки*, оскільки вони, зазнавши семантичної трансформації, стали базою для великої кількості морфологічних змін.

Спочатку в семантичній структурі слова *Майдан* із вихідним значенням «відкритий майданчик, парк, площа» внаслідок спеціалізації розвинулося значення «майдан Незалежності в центрі Києва». Далі за метонімічною моделлю «місце → люди, котрі там перебувають» відокремився ЛСВ «люди, які повстали проти корумпованої влади». Його поява обумовлена політичними подіями в Україні в кінці 2013 р., коли народ повстав проти свавілля влади, за свою свободу. Слово *Майдан* в останньому значенні стало символом європейських прагнень українського народу, боротьби за справедливість у суспільстві, проти подвійних стандартів. Крім того, воно стало позначати певний тимчасовий спосіб життя під відкритим